

Xây dựng chuẩn mực văn hoá người giảng viên – Yếu tố quan trọng của văn hoá tổ chức trường đại học

Vũ Công Thương

PGS, TS. Trường Đại học Sài Gòn

Received: 22/11/2024; Accepted: 2/12/2024; Published: 12/12/2024

Abstract: Organizational culture is a unique characteristic of the organization that affects the emotions, reason and behavior of the organization's members. For universities, along with improving the quality of training, scientific research and community service activities, building school culture is considered an important solution for sustainable development today.

Keywords: Cultural standards, lecturers, universities, organizational culture, construction.

1. Mở đầu

Trường đại học là nơi đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu xã hội. Trong đó, đội ngũ giảng viên (GV) nhà trường giữ vai trò rất quan trọng. Họ không chỉ thực hiện nhiệm vụ truyền đạt kiến thức chuyên môn nghiệp vụ cho sinh viên (SV), mà còn là một tấm gương về đạo đức, lối sống để SV noi theo và học tập. Điều đó, đòi hỏi GV trường đại học vừa phải giỏi về chuyên môn, nghiệp vụ, vừa phải là những người có bản lĩnh chính trị vững vàng, kiên định, có lý tưởng cao đẹp, có phẩm chất đạo đức tốt, lối sống văn hóa. Trong điều kiện đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo hiện nay đã đặt ra cho các trường đại học phải nỗ lực tìm kiếm phương cách phát triển, hướng đi phù hợp và xây dựng văn hóa nhà trường bền vững. Trong đó, xây dựng chuẩn mực văn hóa của GV là một trong những yếu tố góp phần quan trọng của văn hóa tổ chức nhà trường.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề về văn hóa, chuẩn mực văn hóa và văn hóa tổ chức trường đại học

Thứ nhất, quan niệm về văn hóa

Thứ hai, quan niệm về chuẩn mực văn hóa.

Thứ ba, quan niệm về văn hóa tổ chức trường đại học.

Biểu hiện của văn hóa tổ chức, trước hết là ở tầm nhìn, sứ mạng, triết lý giáo dục, các giá trị cốt lõi, phong cách lãnh đạo, quản lý và thể hiện thành hệ thống các chuẩn mực, các giá trị, niềm tin, quy tắc ứng xử... được xem là tốt đẹp và được thành viên trong nhà trường chấp nhận, làm theo. Văn hóa trường đại học mang lại cho trường đại học đó một bản sắc riêng, khác biệt với các tổ chức, trường đại học khác. Căn cứ vào văn hóa tổ chức có thể đánh giá được sự phát triển của nhà trường đó như thế nào. Những trường đại học thành công là những trường

chú trọng xây dựng tạo ra môi trường văn hóa khác biệt với văn hóa tổ chức nhà trường khác.

2.2. Xây dựng CMVH của GV trường đại học

2.2.1. Mục đích và vai trò của việc xây dựng chuẩn mực văn hóa giảng viên

Thứ nhất, mục đích của việc xây dựng chuẩn mực văn hóa giảng viên.

Ở trường đại học, GV ngoài nhiệm vụ truyền thụ kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ cho SV, còn có nhiệm vụ giáo dục góp phần xây dựng và hoàn thiện nhân cách cho SV. Do vậy, mục đích của xây dựng chuẩn mực văn hóa của người GV trường đại học là nhằm xây dựng và cung cấp cho GV những giá trị, chuẩn mực đạo đức, văn hóa dân tộc; hình thành ở họ tình cảm, trí thức, niềm tin, ý chí, thói quen, để từ đó GV biến thành nhu cầu, động cơ và năng lực thực hiện các hoạt động có văn hóa trong nhà trường và ngoài xã hội. Đồng thời, GV định hướng được lý tưởng sống và lòng tin vào CNXH, vào sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam; tự hào về những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc, của nhà trường - nơi mình công tác. Qua đó, phấn đấu vươn lên, quyết tâm hoàn thành tốt nhiệm vụ giảng dạy, nghiên cứu khoa học, học tập, tu dưỡng đạo đức để trở thành người GV giỏi về chuyên môn, nghiệp vụ, mẫu mực về đạo đức, lối sống. Xây dựng chuẩn mực văn hóa cho GV phải hướng vào mục tiêu xây dựng người GV theo chuẩn mực con người mới. Đó là con người: "...phát triển toàn diện về chính trị, tư tưởng, trí tuệ, đạo đức, thể chất, năng lực sáng tạo, có ý thức cộng đồng, lòng nhân ái khoan dung, tôn trọng nghĩa tình, lối sống có văn hóa, quan hệ hài hòa trong gia đình, cộng đồng và xã hội. Văn hóa trở thành nhân tố thúc đẩy con người tự hoàn thiện nhân cách, kế thừa truyền thống cách mạng của dân tộc, phát huy tinh thần yêu nước, ý chí tự lực tự cường xây dựng và bảo vệ Tổ quốc" [2, tr.114].

Thứ hai, vai trò của việc xây dựng chuẩn mực văn hóa GV

Xây dựng chuẩn mực văn hóa có vai trò quan trọng trong việc nâng cao nhận thức của GV đối với các giá trị văn hóa, các chuẩn mực xã hội nói chung cũng như chuẩn mực của người GV nói riêng. Những chuẩn mực văn hóa đó giúp cho mỗi GV nhận thức và hành động đúng đắn, có thể dựa vào để đánh giá, kiểm tra, điều chỉnh nhận thức và hành vi của mình. Đồng thời, có thái độ đấu tranh kiên quyết với các hành vi phản giá trị, lối sống vị kỷ, thực dụng, sự sai lệch về lý tưởng... trong nhận thức, tư tưởng của chính bản thân GV.

2.2.2. Nội dung xây dựng những CMVH của GV

Thứ nhất, về trình độ năng lực chuyên môn đạt chuẩn và không ngừng học tập để nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ.

GV trường đại học là một bộ phận quan trọng trong đội ngũ trí thức. Đây là xương sống của nhà trường, là cơ sở tạo lập nên chất lượng dạy và học. Vì vậy, đòi hỏi đội ngũ GV phải có phẩm chất chính trị, đạo đức tốt, tâm huyết với nghề và giỏi về chuyên môn, nghiệp vụ... Đồng thời, phải thực hiện tốt chuẩn mực và ứng xử văn hóa trong thi hành nhiệm vụ, trong mối quan hệ với cấp trên, với đồng nghiệp, SV và các quan hệ khác trong xã hội.

Để đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo, người GV trường đại học phải khắc phục khó khăn, không ngừng học tập, tự giác học tập để nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, ngoại ngữ và tin học để phục vụ cho công tác và hoạt động giáo dục đáp ứng yêu cầu về chuẩn nghề nghiệp nhà giáo theo quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Thứ hai, có phẩm chất đạo đức tốt, lối sống văn hóa, tâm huyết với nghề.

Phẩm chất đạo đức, trình độ học vấn và sự phát triển tư duy độc lập, sáng tạo của SV không chỉ phụ thuộc vào chương trình giáo dục, sách giáo khoa và nhân cách của SV, mà còn phụ thuộc vào phẩm chất đạo đức, chính trị, trình độ chuyên môn và khả năng tay nghề của GV - “nhân vật chủ đạo” trong nhà trường.

Để hình thành nên những thói quen, nhân cách mẫu mực cho SV, thì trước hết GV trường đại học phải có đạo đức tốt, lối sống văn hóa, biểu hiện ở ý thức, hành vi và phong cách... Những chuẩn mực văn hóa của người GV thể hiện rõ nét ở các hoạt động học tập, giảng dạy, nghiên cứu khoa học và đạo đức nghề nghiệp, có văn hóa ứng xử trong các mối quan hệ trong và ngoài nhà trường. Đặc biệt, GV phải có lòng yêu nghề, tâm huyết với sự nghiệp, có tình yêu thương đối với SV. Điều đó, giúp GV có thể vượt lên

mọi khó khăn, gian khổ để học tập, giảng dạy và có trách nhiệm với nghề mình đã chọn. Đồng thời, lòng yêu nghề là cơ sở nền tảng cho những chuẩn mực đạo đức, văn hóa khác của người GV.

Thứ ba, thực hiện nghiêm túc pháp luật của Nhà nước, nội quy, quy định của nhà trường.

Trước hết, người GV phải nắm vững pháp luật của Nhà nước về lĩnh vực công tác. Chấp hành nghiêm túc chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước, các quy định, quy chế của nhà trường. Có ý thức tổ chức kỷ luật, chấp hành sự phân công của lãnh đạo, có ý thức vì tập thể và phấn đấu vì sự nghiệp chung của nhà trường; bảo vệ, gìn giữ và phát huy những truyền thống tốt đẹp của nhà trường. Thường xuyên báo cáo, phản ánh tình hình thực hiện chức trách, nhiệm vụ được giao theo quy định.

2.2. Một số giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả xây dựng chuẩn mực văn hóa của giảng viên trường đại học

Thứ nhất, xây dựng cơ chế, chính sách kịp thời, thường xuyên chăm lo giáo dục đạo đức, lối sống văn hóa trong nhà trường.

Đây là giải pháp cơ bản nhằm xây dựng, hình thành nhân cách con người mới xã hội chủ nghĩa và cũng là cơ sở điều kiện quan trọng để GV rèn luyện, phấn đấu. Do vậy, cần thực hiện tốt việc cải cách, thực hiện “chế độ tiền lương, nhà ở, chống bình quân, cào bằng, đồng thời chống đặc quyền, đặc lợi; gắn với tinh giản biên chế và cơ cấu lại đội ngũ cán bộ, công chức” [3, tr.35], góp phần tạo điều kiện cho GV yên tâm công tác và nâng cao chất lượng giảng dạy, nghiên cứu khoa học. Đồng thời, có chế độ đãi ngộ, khen thưởng tương xứng, bảo đảm công khai, dân chủ, công bằng và đi kèm trách nhiệm rõ ràng đối với GV trong nhà trường.

Thứ hai, tạo môi trường và điều kiện thuận lợi cho đội ngũ GV phát huy, phát triển được năng lực chuyên môn của mình.

Trước hết, phải tạo ra môi trường dân chủ trong trường học, bằng cách xây dựng và thực hiện nghiêm quy chế dân chủ trong các hoạt động của nhà trường; tạo cơ chế thuận lợi để GV được đóng góp ý kiến và nhận phản hồi từ các tổ chức trong nhà trường; phát huy quyền làm chủ của GV trên mọi lĩnh vực hoạt động, làm sao cho GV “biết hưởng quyền dân chủ, biết dùng quyền dân chủ của mình, dám nói, dám làm” [6, tr.223]. Bởi lẽ, có phát huy được dân chủ trong nhà trường mới tạo ra được môi trường thuận lợi cho GV giảng dạy, học tập, nghiên cứu khoa học và tham gia các hoạt động khác, góp phần tích cực thúc đẩy sự nghiệp phát triển giáo dục và đào tạo

trong nhà trường. Phát huy truyền thống “tôn sư trọng đạo”, sử dụng GV đúng năng lực, đãi ngộ theo tài năng và cống hiến với tinh thần ưu đãi và tôn vinh nghề dạy học” [1, tr.13].

Thứ ba, phát huy vai trò tự học tập, tu dưỡng, rèn luyện của đội ngũ GV nhà trường.

Bản thân mỗi GV trường đại học phải tự tu dưỡng, rèn luyện, thực sự nêu gương trong hành động. Mỗi GV phải xác định được động cơ, thái độ đúng đắn trong giảng dạy, nghiên cứu khoa học, học tập, biến động cơ đó thành tình cảm, niềm tin, ý chí, phát huy cao độ tính tự chủ, tự giác, độc lập, vượt qua những khó khăn, gian khổ để học tập, rèn luyện chuẩn mực văn hóa người GV. Đồng thời, trường đại học cần phải quan tâm bồi dưỡng, đào tạo đội ngũ GV vững vàng về chính trị, gương mẫu về đạo đức, trong sạch về lối sống, có trí tuệ, kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ vững vàng và năng lực hoạt động thực tiễn, ý thức tổ chức, kỷ luật cao và phong cách làm việc khoa học, tâm huyết với nghề nghiệp, gắn bó với nhà trường, với SV.

Thứ tư, quan tâm kiểm tra, giám sát việc học tập, rèn luyện nâng cao chuẩn mực văn hóa, đạo đức của GV.

Để GV tích cực, chủ động học tập, tu dưỡng, rèn luyện chuẩn mực văn hóa, đạo đức, lối sống góp phần vào xây dựng văn hóa trường đại học, các trường đại học cần cụ thể hoá những tiêu chuẩn về đạo đức, lối sống của đội ngũ GV. Đó là cơ sở pháp lý quan trọng để một mặt, giúp GV đổi chiều, kiểm điểm, tự phê bình, tự tu dưỡng; mặt khác, để các đơn vị chức năng có cơ sở giám sát hoạt động của GV. Đồng thời, nâng cao chất lượng công tác thanh tra, kiểm tra, phát hiện và xử lý kịp thời, nghiêm minh theo kỷ luật Đảng, pháp luật của Nhà nước đối với mọi hành vi trái với quy định, quy chế và văn hóa tổ chức trường đại học.

Thứ năm, xây dựng, sửa đổi, bổ sung và hoàn thiện bộ quy tắc đạo đức nghề nghiệp có tính thích ứng, tính khả thi cao trong nhà trường.

Quy tắc đạo đức nghề nghiệp (ĐĐNN) có vai trò đặc biệt quan trọng, đó là cơ sở pháp lý để các thành viên trong nhà trường thực hiện tốt các hoạt động. Vì vậy, trường đại học cần ban hành Bộ quy tắc ĐĐNN, trong đó quy định rõ về các chuẩn mực đạo đức, văn hóa, các quy định về trang phục, lễ phục, đeo thẻ; quy định về văn hóa ứng xử nơi công sở, thái độ, tác phong giao tiếp trong nhà trường; quy định về tiếp và giải quyết công việc của công dân; quy định về kỷ luật... Đồng thời, trong quá trình thực hiện đó cần có sự kiểm tra, theo dõi và đánh giá định kỳ nhằm

khuyến khích, khen thưởng những GV thực hiện tốt quy tắc ĐĐNN, các chuẩn mực văn hóa, hạn chế những hành vi thiếu chuẩn mực văn hóa.

Thứ sáu, phải tăng cường đầu tư và khai thác có hiệu quả cơ sở vật chất, đảm bảo phục vụ việc giảng dạy của GV.

Cơ sở vật chất phục vụ cho học tập, sinh hoạt về thực chất, chính là những phương tiện giúp cho GV thực hiện và hoàn thành tốt quá trình giảng dạy. Ngoài ra, còn giúp GV có điều kiện thuận lợi trong nghiên cứu khoa học, phát triển năng lực chuyên môn. Vì vậy, để xây dựng chuẩn mực văn hóa cho GV góp phần xây dựng văn hóa tổ chức trường đại học, thì việc đầu tư hiện đại hóa những điều kiện vật chất, những phương tiện, trang thiết bị phục vụ cho giảng dạy, học tập, lao động, nghiên cứu khoa học của giảng viên là vấn đề quan trọng và cần thiết.

3. Kết luận

Văn hóa tổ chức trường đại học là một vấn đề lớn, quyết định sự trường tồn phát triển của trường đại học, nó không chỉ đơn thuần là hình thức bên ngoài, hành vi ứng xử thông thường. Phải có cách hiểu đúng đắn, tổng thể về văn hóa tổ chức trường đại học và các bước cơ bản để xây dựng văn hóa tổ chức trường đại học. Trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo hiện nay, việc xây dựng văn hóa tổ chức trường đại học là công việc rất quan trọng, liên quan đến sự phát triển bền vững của trường đại học. Do đó, việc xây dựng chuẩn mực văn hóa của GV là một trong những yếu tố hết sức quan trọng góp phần xây dựng văn hóa tổ chức trường đại học. Đó là công việc thường xuyên, lâu dài, khó khăn, phức tạp, đòi hỏi sự tham gia tích cực của các cấp, các ngành, đặc biệt GV phải chủ động, tích cực trong tu dưỡng, rèn luyện các chuẩn mực văn hóa.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (1997), *Văn kiện hội nghị lần thứ hai, Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2001), *Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ IX*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2012), *Văn kiện Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Nguyễn Việt Lộc (2009), “Văn hóa tổ chức Đại học Quốc gia Hà Nội trong bối cảnh đổi mới và hội nhập”, *Tạp chí Khoa học Đại học Quốc gia Hà Nội*, Kinh tế và Kinh doanh, (25).
5. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 3, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.